

JIMMY RETS

‘Of Facebook mijn advies vraagt? Dat kan ik u niet vertellen, sorry’

Naarmate Silicon Valley de wereld verovert, rijzen ook meer en meer ethische vragen. Ook Google klopt voor antwoorden aan bij Luciano Floridi, de Italiaanse onderzoeksdirecteur van het Oxford Internet Institute. ‘We moeten de menselijke verantwoordelijkheid achter de technologie blijven zien.’

Nathalie Carpentier, illustraties Rhonald Blommestijn

‘Stel je voor dat jij mijn huis binnenwandelt en alle servies – borden, bestek en glazen – afgewassen op tafel ziet staan. Wie heeft dan de afwas gedaan? Mijn huisgenoten of de afwasmachine?’ Tien minuten ver in het gesprek keert Luciano Floridi de rollen om en stelt hij de vragen. Ook al adviseert hij politici en bedrijven over hete hangijzers in dit oververhitte datatijdperk, hij blijft bovenal filosoof. En hij zet zijn gesprekspartners zelf dus ook graag aan het denken.

Als ik antwoord dat ik het niet weet, knikt Floridi enthousiast. ‘Klopt. Je kán het ook niet weten. Dat is wat in de logica onomkeerbaarheid wordt genoemd. Je kent het resultaat wel, maar je kan het proces dat tot dat resultaat leidde, niet meer achterhalen omdat het verborgen blijft. Máár,’ zegt hij

met de nodige nadruk, ‘als je iets niet weet, mag je niet concluderen dat er hocus pocus aan te pas gekomen moet zijn. Tijdens de afwas is niets magisch gebeurd. Misschien waren het mijn huisgenoten, misschien was het de afwasmachine. Méér kan je niet weten.’

‘Beeld je nu een schaakspel in op hoog niveau zonder zicht op de spelers’, vervolgt hij. ‘Als ik je dan vraag: “Schaakte hier een schaakkampioen of een computer?”, dan weet je het antwoord ook niet. Want je kan niet achter de schermen kijken. Maar omdat het resultaat een briljant schaakspel is, besluiten veel mensen dat de machine dan wel even intelligent moet zijn als de menselijke schaakkampioen. Nee! Dat is waar we in de war raken. Uit het resultaat besluiten we dat

de voorafgaande processen bij beide hetzelfde verlopen. Dat is fout. Een mens en een machine pakken het schaakspel of een afwasbeurt totaal anders aan. Zodra je dat begrijpt, wordt de hele vraag of iets écht artificiële intelligentie is of niet, irrelevant.’

Dat de IBM-computer Deep Blue schaakkampioen Kasparov versloeg, wijst op een ongelooflijk geheugen, sterke algoritmes en toegeweide hardware, niét op meer intelligentie dan je rekenmachine, stelt Floridi. AI-specialist John Mc Carty zei ooit dat de overwinning vooral veel zei over de aard van het schaakspel. Dat Saoedi-Arabië onlangs het staatsburgerschap verleende aan de robot Sophia, noemde Floridi in *de Volkskrant* een ‘intellectuele aanfluiting’. ‘Het is onzinnig om het te hebben over een bewuste robot.’

Floridi geldt zowat als de vader van de informatiefilosofie. Hij was onder meer voorzitter van de expertengroep die de Europese Commissie adviseerde over de impact van de digitale omwenteling. Bekender werd hij wellicht als adviseur van Google toen mensen het recht opeisten om bepaalde gegevens over hen te laten verwijderen uit zoekresultaten.

Volgens Floridi bevinden we ons midden in de Vierde Revolutie. Na de copernicaanse wending (we zijn niet het centrum van het universum) kwam Charles Darwin (de mens is niet de kroon op de evolutie), gevolgd door Sigmund Freud (we gedragen ons minder bewust dan we zouden willen). Floridi voegt daar een vierde aan toe: we worden in ons denken en kunnen stilaan ingehaald door slimme technologie. Onze wereld draait steeds meer op en is steeds afhankelijker van informatie- en communicatietechnologieën die ons – de mens – buitenspel zetten. Of voelt u zich nog nodig wanneer uw smartphone uw agenda automatisch synchroniseert met die van uw laptop?

We ontmoeten Floridi in het Europees Parlement, waar hij deelnam aan een debat over de Europese strategie inzake artificiële intelligentie. Europa wil een inhaalbeweging inzetten tegenover de VS en China. Toch is Floridi erg sceptisch over kunstmatige intelligentie. In een boeiend essay over de vraag 'Moeten we bang zijn voor artificiële intelligentie?' (zijn antwoord is 'nee') wedt hij dat geen enkele software voor de zomer van 2018 zal slagen voor de Turingtest. Dat is een vrij eenvoudige test die nagaat of een machine kan doorgaan voor een mens. 'Een lage lat waarover nog geen enkele vorm van AI is geraakt', zegt Floridi. Lukt het deze zomer wel, dan belooft de Italiaan een bord aubergines op te eten – hij haat de groente. Zou hij al van mening zijn veranderd?

'Ik blijf sceptisch, maar dan vooral over het soort artificiële intelligentie dat je in sciencefictionfilms ziet, zoals Data in *Star Trek*, Hal 9000 in *2001: A Space Odyssey* of Agent Smith in *The Matrix*. Niet alleen bestaat het nog niet, we hebben ook geen idee hoe we het zouden moeten bouwen. Het ligt buiten onze mogelijkheden.'

'We hebben geen machines die de Sixtijnse Kapel zouden kunnen schilderen of de *Vijfde Symfonie* componeren. We hebben zelfs nog geen idee hoe dieren de wereld

'Als je een computer tienduizend foto's van een kat toont, zal hij misschien de tienduizend-en-eerste keer antwoorden: "Dit is een kat". Sterk, hoor'

'Ook slimme mensen zitten ernaast. Bill Gates heeft in 2004 gezegd dat spam twee jaar later de wereld uit zou zijn. En Elon Musk beweert dat er straks mensen op Mars zijn'

begrijpen of hoe ze met elkaar communiceren. Eenvoudige mechanismen, dat hebben we wel. Krab het bovenste laagje eraf en je ziet een hoop algoritmes, digitale data en syntaxregels die iets in iets anders transformeren. Als je een computer tienduizend foto's van een kat toont, zal hij misschien de tienduizend-en-eerste keer antwoorden: "Dit is een kat". Sterk, hoor.'

U bent niet onder de indruk.

'Nee. Natuurlijk is het bijzonder dat een machine dat kan, maar dat leert een hond al als hij nog maar een puppy is. Vandaag hebben we verschillende soorten technologie. Enerzijds heb je het idee van de superintelligente robot die de mens onder de voet zal lopen. Dat is sciencefiction, dat is zelfs geen gesprek waard. Anderzijds heb je echte bestaande technologie.'

Waarom hebben Bill Gates, Elon Musk en Stephen Hawking dan voorspeld dat de ontwikkeling van superintelligente AI het einde van het menselijk ras zal

inluiden? Toch niet de eersten de besten.

'Misschien wilden ze de krantenkoppen halen. Of was wat ze werkelijk zeiden, een stuk intelligenter dan de samenvatting in de kranten. En soms zitten ook slimme mensen er gewoon naast. Bill Gates heeft in 2004 gezegd dat spam twee jaar later de wereld uit zou zijn. Dat blijkt niet bepaald te kloppen. En wat Elon Musk betreft: hij doet graag gewichtig. Als hij beweert dat er binnen twee jaar mensen op Mars zijn, haal ik mijn schouders op. Je zou eens moeten nagaan hoe vaak hij al foute voorspellingen over zijn eigen bedrijf heeft gedaan. Waarom zouden we hem dan wel vertrouwen als hij uitspraken doet over iets waar hij niets van af weet?'

U noemt de bestaande technologie 'AI light'. Anderen spreken van slimme technologie. Die term suggereert toch een vorm van intelligentie?

'Noem nieuwe technologie zoals je wilt: slimme technologie, *deep learning*, cognitieve gegevensverwerking... Het heeft niets te maken met de complexiteit van een echt gesprek zoals wij nu voeren, of met intuïtie of denkvermogen. Om een gesprek te voeren, moet je betekenissen van woorden kunnen verwerken en begrijpen. Dat kunnen machines nog niet, ook al is het sterk waar: Google Translate in staat is.'

'Een ander voorbeeld: stel dat ik hier een spelletje schaak speel met een computer en het brandalarm gaat af. Zodra ik de sirene hoor, rep ik me naar buiten. Ik reageer intelligent: ik hoor het alarm, begrijp wat er aan de hand is en pas mij aan. Wat doet de computer? Die blijft verder schaken. Zal hij beter schaken dan ik? Veel beter. De computer heeft veel meer rekenkracht en geheugen dan ik, maar nul intelligentie.'

'Het punt is dat we geen idee hebben hoe we intelligentie moeten definiëren. Je hebt zoveel vormen: linguïstische, verbale, sociale intelligentie. Alleen lijken we dat te vergeten als we intelligentie verengen tot het berekenen van in- en output. Wij zijn daar behoorlijk goed in, maar niet zo goed als sommige computers. Computers kunnen erg goed rekenen en hebben sensoren. Maar omdat we een ontoereikende woordenschat hebben om dat vermogen te beschrijven, dichten we robots menselijke eigenschappen toe. Net zoals ik als kind deed met mijn plastic soldaatjes. De terminologie over al

die technologie is te gezwollen, we zouden beter wat kalmeren.'

Welk soort AI is dan wel realistisch?

'Kunstmatige intelligentie is het vermogen om succesvol taken uit te voeren waarvoor een mens intelligentie nodig zou hebben. Dat klopt voor de vaatwasser of voor mijn stofzuigerrobot Roomba. Kort gezegd: AI is geen huwelijk, maar een scheiding. Mensen denken dat het een huwelijk is tussen intelligentie en een machine. Nee, het is net de scheiding tussen het vermogen om een probleem op te lossen en intelligentie.'

Bent u het wel eens met de voorspelling dat robots jobs zullen overnemen?

'Ja, dat wel, dan hebben we het over de realiteit. We moeten nadenken over welke taken we uitbesteden aan technologie en waarom, vooraleer we ze delegeren. Je kan vandaag machines allerlei taken in jouw plaats laten uitvoeren. Maar moet je dat willen? Soms echt niet. Samsung heeft ooit een volautomatische robot voor het Zuid-Koreaanse leger gemaakt om de grens tussen Noord- en Zuid-Korea te bewaken. Een scansysteem kon zien of iemand de grens wilde oversteken, en kon het doelwit identificeren en neerschieten. Zonder enige menselijke interventie. Gelukkig vonden de generaals dat ook een slecht idee. Voor de robot mag schieten, moet hij toestemming krijgen. De mens behoudt de controle en de verantwoordelijkheid. Kan je die taak uitbesteden? Ja. Moet je dat doen? Nee!'

'Zulke technologie brengt mensen in de war. Ja, we hebben killerrobots, maar het blijven machines. Ik zou een wapen kunnen vasthechten aan mijn Roomba, maar ik ben en blijf verantwoordelijk, ook al is het een autonome robot. We moeten de menselijke verantwoordelijkheid blijven zien. Maar dat horen mensen niet graag, omdat dat gepaard gaat met inspanningen, kosten en aansprakelijkheid.'

Zoals bij de zelfrijdende auto's.

'Hoe dwaas is het om een zelfrijdende auto los te laten in een stad en bij een ongeval de verantwoordelijkheid af te schuiven op de auto? Wie heeft die auto daar gebracht? De mens toch?'

'We moeten dat debat dringend van de VS naar Europa halen, vooraf bepalen wie verantwoordelijk is als het fout loopt. Hier hebben we strengere regels en voelen we beter aan wat wettelijk goed en slecht is. Europa heeft een sociaaldemocratische aanpak

die trager en duurder is, maar moreel ook hoogstaander. Zo hebben we nu de nieuwe Europese privacyregelgeving GDPR, een prima zaak.'

Vanaf 25 mei moeten databedrijven zoals Facebook toestemming vragen om je data te gebruiken. Maar Facebookgebruiker blijven en tegelijk eisen dat ze je data niet opslaan, gebruiken voor gerichte advertenties of om je te monitoren, behoort wellicht niet tot de opties?

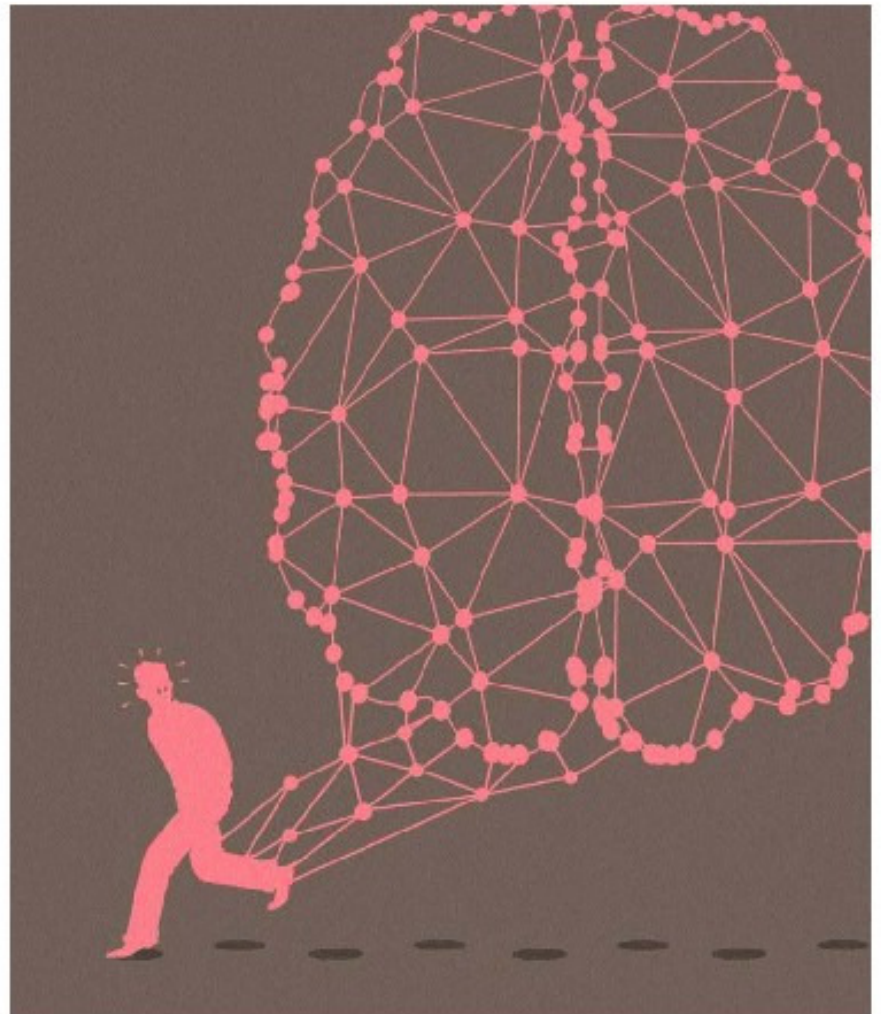
'Als gebruiker krijg je meer opties. Maar hun diensten gebruiken zonder ervoor te betalen met je data, zal niet meteen kunnen. Tenslotte gebruik jij een gratis dienst die ei-

genlijk niet gratis is. Als je er niet cash voor betaalt, moet het op een andere manier betaald worden. Met je data en met advertenties waarvoor jouw data gebruikt worden.'

In hoeverre wordt mijn privacy met die nieuwe regelgeving dan ook echt beter beschermd?

'Praktijken zoals die van Cambridge Analytica (waarbij data van Facebook en daaruit afgeleide profielen gebruikt werden voor politieke beïnvloeding bij de Amerikaanse verkiezingen, red.) zullen niet meer kunnen.

Ze zullen je data niet meer zomaar aan iemand anders kunnen geven. Daarnaast zullen databedrijven ook transparanter moeten worden over wat ze echt doen met je gege-

vens. Je zal kunnen aanklikken wat je wel en niet wil.'

U hebt zelf een Facebookprofiel. Ooit overwogen om het platform te verlaten na het Cambridge Analytica-schandaal?

'Nee, omdat ik Facebook gebruik als een publieke pagina. Ik post er alleen dingen die evengoed op een affiche hier in de zaal mogen staan: welke conferenties ik bijwoon, de artikels die ik publiceer... Ik zet er niets persoonlijk op. Mijn vrouw heeft een Facebookprofiel voor familie en vrienden, maar daarop mag ze van mij geen vakantiefoto's posten.'

Heeft Cambridge Analytica een wezenlijke verandering in gang gezet?

'Toch zeker bij Facebook en daardoor ook in de rest van de sector. Ze beseffen dat het niet voldoende is om binnen het wettelijke kader te blijven, dat ze ook écht begaan moeten zijn met privacy. Een databedrijf moet ook ethisch denken en handelen. Als jij als chauffeur groen licht hebt en je ziet een fietser oversteken door het rood, rijd je toch ook niet door?'

Onlangs bleek dat Zuckerberg 1,5 miljard Facebookprofielen wil afschermen voor de Europese privacywetgeving. Dat wijst toch niet meteen op ethisch besef?

'Daarin heb je gelijk. Dat Facebook gezichts-herkenning wil toepassen in Europa, is ook geen goed teken. Maar ze hebben er twee jaar geleden wel voor gezorgd dat wat met Cambridge Analytica is gebeurd, vandaag onmogelijk is.'

'Begrijp me niet verkeerd. We hebben de eerste stappen in de goede richting gezet, maar dit is een lang proces. Tot voor kort was er zelfs geen begin. Zuckerberg lijkt nog niet helemaal te begrijpen hoe essentieel ethisch datamanagement is. Je moet niet alleen binnen de lijntjes blijven, je moet ook doen wat goed is voor de samenleving en het individu. Het heeft alles te maken met vertrouwen. Als jij hen data toevertrouwt, moeten zij er respectvol mee omgaan.'

Mensen reageerden geschokt op het misbruik door Cambridge Analytica, maar het aantal gebruikers dat Facebook verliet, blijft beperkt. Zuckerberg kan dat opvatten als een signaal dat we er niet echt van wakker liggen.

'Ja en nee. Facebook heeft op een bepaald moment bijna 100 miljard dollar verloren,

'Zodra ik een brandalarm hoor, rep ik me naar buiten. Ik begrijp wat er aan de hand is en pas mij aan. Wat doet de schaakcomputer? Die blijft verder schaken'

'Mensen denken dat AI een huwelijk is tussen intelligentie en een machine. Nee, het is net de scheiding tussen het vermogen om een probleem op te lossen en intelligentie'

dat is ontzettend veel geld. Investeerders die zich massaal terugtrekken, is een boodschap die élk bedrijf begrijpt. Zij hebben Facebook duidelijk gemaakt dat ze niet goed bezig zijn. Ik denk dat Facebook vooral naïef was, niet kwaadaardig.'

U bent destijds door Google gevraagd als adviseur toen ze het recht om te worden vergeten moesten implementeren. Heeft Facebook u nu ook om advies gevraagd?

'Dat kan ik u niet vertellen, sorry.'

En Google?

'Zij consulteren ons nog af en toe.'

Iedereen wijst Facebook nu met de vinger, maar Google weet nog veel meer over ons. Moeten we ons daar geen zorgen over maken?

'Google heeft misschien meer data, maar ze zijn ook voorzichtiger. Het zijn allemaal nog vrij jonge bedrijven die moeten opgroeien. Herinner je je nog hoe Microsoft er destijds

van beschuldigd werd zijn monopolie te misbruiken? Ze zijn volwassen geworden, nu hoor je niets meer over Microsoft. Ik denk dat Facebook en Google ook verantwoordelijke bedrijven zullen worden.'

In uw boek over de Vierde Revolutie uit 2014 kijkt u de toekomst optimistisch tegemoet. Nog steeds?

'Laten we zeggen dat ik vier dagen per week optimistisch ben over de ongekende mogelijkheden die nieuwe digitale technologieën ons bieden. In de medische wereld zie je een revolutie met ontzettend gedetailleerde analyses, precisiegeneeskunde, veel vroegere diagnoses. Alleen ben ik er niet zo zeker van dat we al die technologie wel op de juiste manier gebruiken. We zijn geneigd eerst te innoveren en dan pas over de gevolgen na te denken. Niet alleen innoveren we soms te snel, we zijn ook te lui. We besteden zaken uit aan machines zonder na te denken of dat wel een goed idee is. Denk aan die killerrobot. Of aan de aandelenmarkten, waar alles sterk geautomatiseerd is. Als het daar misloopt, zou dat een financiële ramp veroorzaken.'

Baart het u geen zorgen dat zoveel persoonlijke en delicate data vandaag in handen zijn van slechts enkele steeds machtiger wordende spelers?

'Jawel. Net daarom is een plek als het Europees Parlement zo belangrijk. Dit is Europa op zijn best, wanneer het goede regelgeving uitwerkt. Herinner je het debat over het recht om te worden vergeten op Google: vandaag is dat wet geworden. Je kan en mag Google vragen om verouderde en onjuiste privacygevoelige informatie te verwijderen. Dat gebeurt vaak, ongeveer de helft van de verzoeken wordt ingewilligd.'

In uw boek pleit u ervoor om de handel in persoonlijke data illegaal te maken. Hoe realistisch is dat?

'Illegaal bedoel ik niet. Ik vind wel dat er een onderscheid moet zijn tussen vrij arbitraire data zoals je naam of het feit dat je een taxi neemt versus écht persoonlijke data die je niet met iedereen wil delen. Ik zou graag in een wereld wonen waarin zulke persoonlijke gegevens niet verhandeld worden. Of waarin we diensten als Facebook met cash betalen en niet met onze data.'

Die richting lijkt het niet meteen uit te gaan.

'Nee, dat vrees ik ook.'